Meşterul Zacharius

Traducere de Dan Starcu

Capitolul I

O noapte de iarnă

Oraşul Geneva este situat în extremitatea occidentală a lacului căruia îi dă numele. Ronul, care îl traversează la ieşirea sa din lac, îl împarte în două cartiere distincte şi este divizat el însuşi, în centrul oraşului, de o insulă aruncată între malurile sale. Această dispoziţie topografică se întâlneşte deseori în marile centre comerciale sau industriale. Fără îndoială că primii locuitori au fost seduşi de facilităţile de transport pe care le ofereau braţele cu ape iuţi ale fluviului, „aceste drumuri ce merg singure", după vorbele lui Pascal. Referindu-ne la Ron, avem de-a face cu drumuri care aleargă.

Pe vremea când nu se ridicau clădiri noi, de forme regulate, pe această insulă, ancorată ca o navă olandeză în mijlocul fluviului, minunata îngrămădire de case căţărate unele peste altele ofereau ochiului o confuzie fermecătoare. Mica întindere a insulei forţase unele dintre acele construcţii să se sprijine pe piloni, bătuţi chiar în curenţii puternici ai Ronului. Aceşti stâlpi groşi, înnegriţi de timp, mâncaţi de ape, păreau cleştii unui crab imens şi produceau un efect fantastic. Câteva plase îngălbenite, adevărate pânze de păianjen întinse în interiorul acestei construcţii seculare, se agitau prin umbră ca şi cum ar fi fost frunzişul acelei păduri bătrâne de stejar, iar fluviul, sufocat de mulţimea stâlpilor de lemn, spumega şi mugea lugubru.

Una dintre acele locuinţe insulare izbea prin caracterul ciudatei ei vechimi. Era casa bătrânului ceasornicar, meşterul Zacharius şi al fiicei sale Gerande, a lui Aubert Thun, ucenicul său, şi a servitoarei lui, vârstnica Scholastique.

Ce om deosebit era acest Zacharius! Vârsta îi părea indescifrabilă. Niciunul dintre bătrânii din Geneva n-ar fi putut spune de cât timp capul lui slab şi ţuguiat îi stătea pe umeri, nici ziua în care, pentru prima dată, fusese văzut umblând pe străzile oraşului, cu părul său lung şi alb fluturând în vânt. Omul acesta nu trăia. Oscila precum orologiile sale. Chipul său, uscat şi palid ca cel al unui mort, prezenta pete întunecate, ca în tablourile lui Leonardo da Vinci, un portret înconjurat de întuneric.

Gerande stătea în cea mai frumoasă cameră din vechea casă, de unde, printr-o fereastră îngustă, privirea i se odihnea, melancolică, pe vârfurile înzăpezite ale muntelui Jura. Dormitorul şi atelierul bătrânului ocupau un fel de pivniţă, aflată chiar la nivelul fluviului şi a cărei podea se sprijinea pe stâlpi. Nu se mai ştia de când meşterul Zacharius nu mai ieşise de acolo. O făcea doar la orele mesei sau când pleca să repare diferitele orologii din oraş. Restul timpului îl petrecea într-o încăpere plină de instrumente de ceasornicărie şi de mecanisme inventate, în majoritate, de el.

Era mare meşter. Operele sale erau tare apreciate în toată Franţa şi Germania. Cei mai mari ceasornicari din Geneva îi recunoşteau pe faţă superioritatea şi îl considerau a face cinste oraşului. Oamenii îl arătau când trecea, şi îşi ziceau:

„Lui îi revine gloria de a fi inventat regulatorul de bătăi!"

De fapt, de la această invenţie, pe care munca lui Zacharius ne va face să o înţelegem mai târziu, datează naşterea adevăratei ceasornicării.

Ori, după ce lucrase multă vreme şi cu mare măiestrie, Zacharius îţi punea fără grabă instrumentele la locurile lor, reacoperea cu gemuleţe subţiri piesele fine pe care tocmai le ajustase şi oprea roata activă, apoi ridica un chepeng din podea şi, stând aplecat ore în şir, urmărea apele înspumate ale Ronului ce alerga zgomotos sub privirile sale.

Într-o seară de iarnă, bătrâna Scholastique le servea cina, la care, după obiceiurile antice, lua parte împreună cu tânărul ucenic. Deşi mâncarea arăta bine şi totul strălucea de curăţenie, cu farfuria

sa albăstruie în faţă, meşterul Zacharius nu gusta nimic. De abia răspundea cuvintelor drăgălaşe pe care i le adresa Gerande, pe care tăcerea întunecatului ei tată o preocupa vizibil, iar vorbăria servitoarei Scholastique nici măcar nu îi atingea urechea, ca, de fapt, nici geamătul fluviului. După masa aceea tăcută, bătrânul ceasornicar plecă fără să-şi sărute fiica, fără să le spună celorlalţi *bună seara*, aşa cum obişnuia. Dipăru pe uşa îngustă care dădea către încăperile sale şi, sub paşii săi grei, scara gemu prelung.

Gerande, Aubert şi Scholastique rămaseră câteva clipe tăcuţi. În seara aceea era tare întuneric. Norii se deplasau greoi peste Alpi şi ameninţau să aducă ploaia. Temperatura severă din Elveţia îţi umplea sufletul de tristeţe, în vreme ce vânturile dinspre sud dădeau târcoale în jur şi şuierau sinistru.

— Ştii, draga mea domnişoară, zise în cele din urmă Scholastique, că stăpânul nostru n-a ieşit din încăperile lui de câteva zile? Pe Sfânta Fecioară! Înţeleg că nu îi este foame, căci cuvintele i-au rămas în burtă şi nu ştiu cât de dibaci trebuie să fie cel care să îi poată scoată vreunul de acolo!

— Tatăl meu este necăjit dintr-un motiv ascuns, pe care nici măcar nu-l bănuiesc, răspunse Gerande, iar pe chip i se citea îngrijorarea.

— Domnişoară, nu lăsa tristeţea să-ţi copleşească inima! Cunoşti obiceiurile ciudate ale meşterului Zacharius. Cine îi poate citi pe frunte gândurile secrete? Poate că are un necaz, dar mâine nu-şi va mai aminti de acesta şi îi va părea rău că n-a vorbit aproape deloc cu fiica lui.

Aubert vorbise astfel, uitându-se în ochii frumoşi ai fetei. Aubert, singurul ucenic pe care meşterul Zacharius îl admisese a lua parte la muncile sale, căci îi aprecia inteligenţa, discreţia şi bunătatea sufletească. Aubert se ataşase foarte tare de Gerande şi îi era devotat întru totul.

Gerande avea optsprezece ani. Chipul ei oval îl amintea pe al unei madone naive din tablourile ce stau încă atârnate în colţurile străzilor din Bretania. Ochii ei îi trădau sufletul simplu şi deschis. Nu putea decât să fie iubită, ca un vis poetic. Veşmintele ei nu

aveau culori țipătoare, iar bluza albă îi venea foarte bine. Fata trăia într-un fel mistic în acea Geneva ce nu suportase încă uscăciunea calvinismului.

De aceea, seara şi dimineața, îşi citea rugăciunile latineşti dintr-o carte cu îmbrăcăminte de fier. Gerande citise un sentiment ascuns în inima lui Aubert Thun, devotamentul profund pe care tânărul muncitor îl avea pentru ea. De fapt, în ochii lui, întreaga lume se condensa în vechea casă a ceasornicarului, iar întregul lui timp şi-l petrecea pe lângă fată. După ce îşi termina treaba, tânăra pleca din atelierul tatălui ei.

Bătrâna Scholastique vedea aceasta, dar nu zicea nimic. Vorbăria ei se revărsa mai ales asupra nenorocirilor acelor vremuri şi a micilor necazuri gospodăreşti. Nimeni nu încerca să o oprească. Părea o cutie muzicală fabricată în Geneva, care, odată pornită, ar fi trebuit sfărâmată ca să o opreşti să nu-şi cânte toate melodiile.

Fiindcă Gerande rămăsese tăcută şi îngrijorată, Scholastique îşi părăsi vechea cutie de lemn, fixă o lumânare într-un candelabru, o aprinse şi o puse lângă o mică statuietă de ceară a Fecioarei, ce se găsea într-o nişă de piatră. Era madona protectoare a căminului şi bătrâna îi cerea astfel să-şi întindă bunăvoința asupra lor în noaptea ce urma. Cu toate acestea, Gerande rămase tăcută pe locul ei.

— Ei, bine, draga mea domnişoară, zise Scholastique mirată, cina s-a sfârşit şi a venit timpul să mergem la culcare. Vrei să-ți chinui ochii cu veghea prelungită? Vai, Sfântă Fecioară! Trebuie să dormi, draga mea, şi să te binedispună visurile frumoase! În timpurile astea blestemate în care trăim, zilele fericite sunt tare puține...

— N-ar trebui să chemăm un doctor pentru tata? întrebă fata.

— Un doctor? strigă bătrâna servitoare. Meşterul Zacharius n-a ascultat niciodată sfaturile altora. Nu crede decât în medicamentele pentru ceasuri!

— Oare ce face? murmură Gerande. S-o fi apucat iar de treabă? S-o odihni?

Tânăra fată se ruga pentru sufletul tatălui ei.

— Gerande, îi zise Aubert, o apăsare morală îl macină pe meşterul Zacharius.

— Ştii despre ce e vorba, Aubert?

— Poate că da, Gerande.

— Atunci vorbeşte-ne despre asta! strigă de îndată Scholastique, stingând lumânarea ca să facă economie.

— De câteva zile, Gerande, zise tânărul muncitor, se întâmplă ceva de neînţeles. Toate ceasurile pe care le-a făcut tatăl tău şi le-a vândut în ultimii ani s-au oprit deodată. I s-au adus înapoi foarte multe. Le-a demontat cu grijă. Arcurile erau în stare bună şi rotiţele la locul lor. Le-a montat la loc, cu şi mai multă grijă. Dar, cu toată măiestria lui, ceasurile n-au funcţionat.

— E ceva necurat la mijloc! strigă Scholastique.

— Ce vrei să spui? întrebă Gerande. Ceea ce s-a întâmplat mi se pare normal. Totul este limitat pe pământ şi nimic făcut de om nu poate dura la nesfârşit.

— Este adevărat, vorbi Aubert, că e vorba de ceva neobişnuit şi misterios. Chiar eu l-am ajutat pe meşterul Zacharius să găsească motivul pentru care s-au stricat ceasurile şi n-am reuşit să-l aflăm, oricât de tare am încercat.

— Ce rost are toată munca asta? întrebă Scholastique. E firesc să meargă singur un mic instrument de aramă şi să indice orele? Mai bine se păstrau cadranele solare.

— N-ai mai vorbi astfel, Scholastique, dacă ai şti că primul cadran solar a fost făcut de Cain, răspunse Aubert.

— Dumnezeule! Ce vrei să spui cu asta?

— Oare îl putem ruga pe Dumnezeu să reînvie ceasurile tatălui meu? întrebă Gerande.

— Desigur, răspunse ucenicul.

— Iată ce rugăciuni putem folosi, mârâi bătrâna servitoare, dar să sperăm că intenţia va fi iertată.

Aprinse o lumânare. Scholastique, Gerande şi Aubert îngenunchează pe dalele din cameră şi fata se rugă pentru sufletul mamei ei, pentru binecuvântarea nopţii, pentru călători şi prizonieri, pentru

cei buni şi cei răi, şi mai ales pentru tristețea fără motiv a tatălui ei. Apoi, cu inimile încrezătoare, cele trei persoane credincioase se ridicară, cu speranța în Dumnezeu.

Aubert se duse în camera sa, Gerande se aşeză gânditoare la fereastră în timp ce ultimele lumini se stingeau în Geneva, iar Scholastique, după ce vărsase puțină apă pe cărbunii aprinşi şi trăsese zăvoarele la uşă, se băgă în pat unde, puțin mai târziu, visă ceva ce o făcea să moară de frică.

Spaima din acea noapte de iarnă creştea. Deseori, odată cu vârtejurile fluviului, vântul şuiera printre piloni, iar casa devenea mai neliniştită, însă fata, cuprinsă de tristețe, nu se gândea decât la tatăl ei. După vorbele lui Aubert Thun, boala meşterului Zacharius căpătase în ochii ei dimensiuni fantastice şi i se părea că ființa lui dragă, devenită pur şi simplu mecanică, nu se mai mişca decât cu efort pe pivoții săi uzați.

Deodată capacul hornului, împins violent de rafală, izbi fereastra camerei. Gerande tresări şi se ridică brusc, fără să înțeleagă cauza zgomotului ce îi alungase amorțirea. După ce se mai linişti, deschise fereastra. Norii se dezlănțuiseră şi ploaia torențială se revărsa peste acoperişurile învecinate. Fata se aplecă în afară pentru a trage obiectul purtat de vânt, dar i se făcu frică.

I se păru că ploaia şi fluviul, unindu-şi apele, se revărsau către căsuța lor ce pârâia din toate încheieturile. Vru să fugă din camera ei, dar zări sub ea luminița ce provenea de la încăperile meşterului Zacharius, iar în clipele în care elementele naturii tăceau, surprinse nişte şoapte plângătoare. Încercă să reînchidă fereastra, dar nu reuşi. Vântul o împingea cu violență, ca un răufăcător ce voia să intre în locuință.

Gerande era tare înspăimântată. Ce făcea oare tatăl ei? Ea deschise uşa, care îi scăpă din mâini şi se izbi puternic, datorită furtunii. Gerande se trezi în sala întunecată în care serveau masa şi reuşi, pipăind, să ajungă la scara ce ducea către atelierul meşterului Zacharius, apoi o coborî, palidă şi lipsită de vlagă.

Bătrânul ceasornicar stătea în picioare în mijlocul încăperii unde te asurzeau gemetele fluviului. Părul vâlvoi îi dădea

un aspect sinistru. Vorbea, gesticula, fără să vadă, fără să audă! Gerande rămase în prag.

— Înseamnă moarte! zicea meşterul Zacharius. Moarte! De ce să mai trăiesc, după ce mi-am risipit existenţa în lume? Eu, meşterul Zacharius, sunt creatorul tuturor ceasurilor pe care le-am fabricat! O parte din sufletul meu se află în fiecare din cutiile metalice, de argint şi de aur! De fiecare dată când s-a oprit un orologiu blestemat, simt cum inima mea încetează să mai bată, căci am reglat ceasurile după pulsaţiile ei.

Vorbind atât de ciudat, bătrânul îşi aruncă privirea pe bancul său de lucru. Acolo se găseau toate piesele unui ceas pe care-l demontase cu grijă. Luă un fel de cilindru gol, în care se găsea un arc şi scoase spirala de oţel. Aceasta, în loc să se destindă, după legile elasticităţii, rămase strânsă, ca o viperă adormită. Părea înnodată, precum bătrânii neputincioşi cu sângele îngheţat în vene.

Meşterul Zacharius încercă în zadar să o deruleze cu degetele sale slabe, în timp ce umbra siluetei sale se prelungea nemăsurat pe perete. Nereuşind, urlă furios şi o aruncă prin gaura din podea în fluviul plin de vârtejuri.

Gerande, cu picioarele prinse parcă în cuie, stătea fără să respire, nemişcată. Vroia, dar nu putea să se apropie de tatăl ei. Halucinaţii ameţitoare puseseră stăpânire pe ea. Brusc, din întuneric răsună un murmur în urechea ei:

— Gerande, draga mea Gerande! Durerea te ţine încă trează. Întoarce-te în camera ta, te rog, noaptea este rece!

— Aubert! şopti fata. Tu aici?

— Nu trebuia să fiu îngrijorat de cele ce te neliniştеau pe tine?

Aceste vorbe frumoase îi readuseră curaj fetei. Se prinse de braţul muncitorului şi zise:

— Tata este foarte bolnav, Aubert! Doar tu îl poţi vindeca, fiindcă această boală sufletească nu va ceda doar la încurajările fetei sale. El a suferit un accident firesc. Lucrând împreună cu el la aceste ceasuri, îl vei readuce la normal. Nu este adevărat, Aubert, adăugă ea încă speriată, că viaţa lui se confundă cu cea a orologiilor acestea?

Aubert nu răspunse.

— Ar însemna ca meseria tatălui meu să fie una blestemată! murmură Gerande înfiorată.

— Nu ştiu, zise muncitorul, care îi încălzea fetei mâinile înghețate. Întoarce-te acum în camera ta, biata mea Gerande, odihneşte-te şi speră că totul va fi bine!

Gerande se întoarse încet în camera ei şi rămase acolo până se făcu zi, fără ca somnul să i se lipească de pleoape, în timp ce meşterul Zacharius, la fel de mut şi de nemişcat, se uita la fluviul ce curgea zgomotos la picioarele sale.

Capitolul II

Orgoliul și știința

Severitatea negustorului genovez în probleme de afaceri este proverbială. Este de o probitate rigidă şi de o corectitudine excesivă. Cât de ruşine îi fu deci meşterului Zacharius când văzu că i se trimit înapoi toate acele ceasuri la care muncise atât de mult şi de bine!

Era sigur că se opriseră deodată şi fără un motiv aparent. Rotițele arătau bine şi fuseseră bine fixate, dar arcurile îşi pierduseră întreaga elasticitate. Ceasornicarul încercă în zadar să le înlocuiască: rotițele rămâneau imobile. Defectele acelea inexplicabile îl supărară tare mult pe meşterul Zacharius. Magnificele sale invenții lăsaseră să plutească deseori asupra lui bănuieli de vrăjitorie, care deveniseră, în momentele acelea, foarte consistente. Zvonul ajunse până la Gerande şi ea tremura deseori pentru tatăl ei, când priviri rău intenționate se fixau asupra lui.

Totuşi, în ziua următoare acelei nopți de angoasă, meşterul Zacharius păru a se apuca iar de lucru cu încredere. Soarele dimineții îl încuraja. Aubert nu întârzie să se ivească în atelier şi primi un salut plin de amabilitate.

— Mi-e mai bine, zise bătrânul ceasornicar. Nu ştiu de ce mă durea capul ieri, dar soarele a gonit durerile, ca pe norii nopții.

— Pe legea mea, meştere, răspunse Aubert, nu-mi place nici mie noaptea, cum nu-ți place nici dumitale!

— Ai dreptate, Aubert. Dacă vei ajunge un om superior, vei înțelege că ai nevoie de zi ca de hrană. Un savant cu merite deosebite trebuie să fie omagiat de oameni.

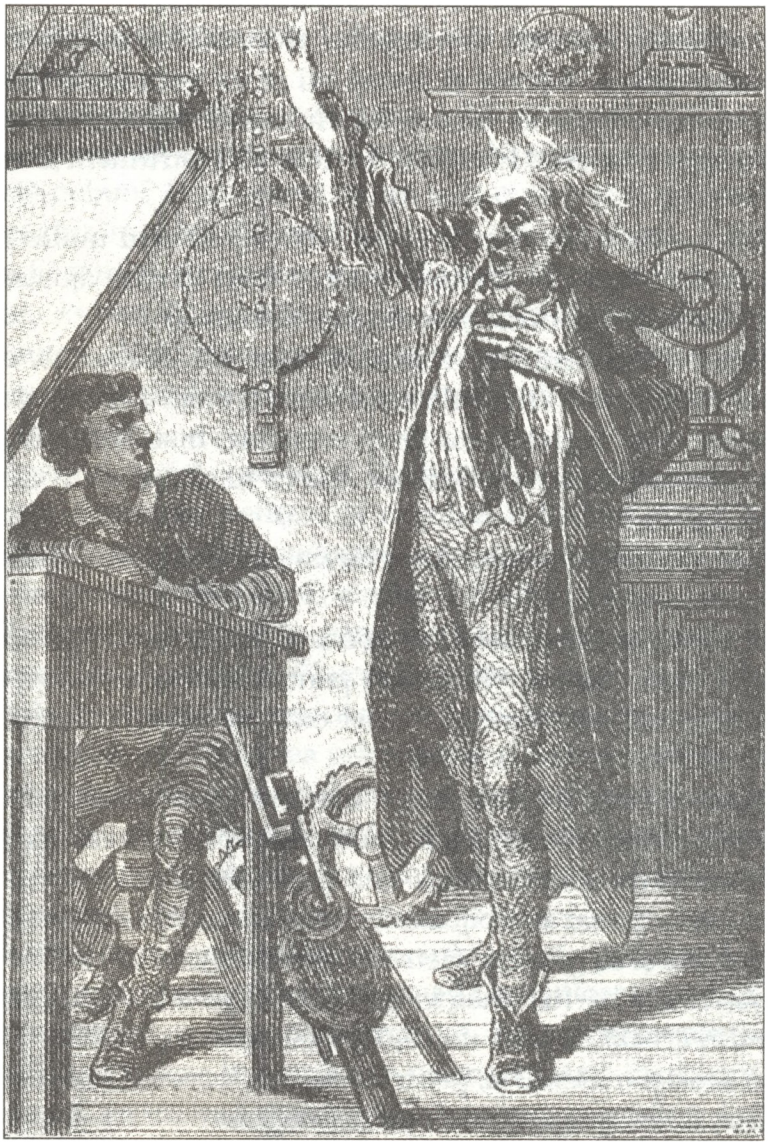

Vei vedea că am descoperit secretele...

— Meştere, iar te copleşeşte păcatul mândriei.

— Mândria, Aubert! Distruge-mi trecutul, nimiceşte-mi prezentul, risipeşte-mi viitorul şi atunci mi se va permite să trăiesc în obscuritate. Biet băiat ce nu înţelegi lucrurile sublime de care se leagă întreaga mea artă! Nu eşti şi tu doar un instrument în mâinile mele?

— Dar, meştere Zacharius, zise Aubert, de mai multe ori am meritat complimentele dumitale pentru felul în care ajustam piesele delicate de la ceasurile şi orologiile dumitale!

— Sigur că da, Aubert, continuă meşterul Zacharius, eşti un muncitor bun şi ţin la tine. Dar, când lucrezi, crezi că ai între degete doar aramă, aur, argint şi nu simţi metalele, însufleţite de geniul meu, palpitând precum carnea vie! Aşa că tu nu vei muri când vor pieri lucrările tale!

Meşterul Zacharius tăcu după cuvintele acelea, dar Aubert vru să reia conversaţia.

— Pe cuvântul meu, meştere, spuse el, îmi place să te văd muncind astfel, fără odihnă! Vei fi gata pentru sărbătoarea corporaţiei noastre, căci văd că munca la acest ceas de cristal avansează cu repeziciune.

— Sigur că da, Aubert, strigă bătrânul ceasornicar, şi va fi o mare onoare pentru mine că am putut tăia şi potrivi această materie care are duritatea diamantului. Vai! Louis Bergham a făcut foarte bine că a perfecţionat arta bijutierilor de diamante, ceea ce mi-a permis să polizez şi să găuresc pietrele cele mai dure.

Meşterul Zacharius ţinea în mână, în clipele acelea, mici piese de ceas din cristal, lucrări unice. Rotiţele, pivoţii, carcasa ceasului erau din acelaşi material şi, pentru a realiza lucrarea aceea de mare dificultate, folosise talentul său de neimaginat.

— Nu-i aşa, reluă el, cu obrajii îmbujoraţi, că va fi frumos să vezi ceasul acesta palpitând prin învelişul său transparent şi să poţi să-ţi numeri bătăile inimii?

— Pariez, meştere, răspunse ucenicul, că nu rămâne în urmă sau n-o va lua înainte mai mult de o secundă pe an!

— Şi ai câştiga, cu siguranţă! Oare nu am pus în ceasul acesta aşa de mult din fiinţa mea? Oare inima mea rămâne în urmă sau o ia înainte?

Aubert nu îndrăzni să-şi ridice ochii către meşterul său.

— Spune-mi cinstit, reluă întristat bătrânul, nu m-ai crezut niciodată nebun? N-ai crezut că am luat-o pe o cale greşită? Deseori mi-am citit, în ochii tăi şi ai fiicei mele, condamnarea. Vai, strigă el, să nu fii înţeles nici măcar pe cei la care ţii cel mai mult pe lume! Dar ţie, Aubert, îţi voi arăta că am dreptate! Nu clătina din cap, căci vei fi uimit. Când mă vei asculta şi mă vei înţelege, vei vedea că am descoperit secretele existenţei, secretele unirii misterioase a sufletului şi trupului.

Vorbind astfel, meşterul Zacharius se arăta foarte mândru. Ochii îi străluceau nefiresc şi orgoliul îi fierbea sângele în vene. Într-adevăr, dacă exista cineva care avea motive să fie mândru, acela nu putea fi altul decât meşterul Zacharius.

De fapt, ceasornicăria, până la el, rămăsese aproape în faza de început. Din ziua în care Platon, cu patru sute de ani înainte de era creştină, inventase ceasornicăria pe timp de noapte, un fel de clepsidră ce indica orele noaptea prin sunete şi fluierat, ştiinţa respectivă rămăsese aproape pe loc. Meşterii îşi perfecţionaseră mai mult arta decât partea de mecanică, astfel că au urmat epocile minunatelor orologii de fier, de aramă, de argint, care erau sculptate cu finețe, ca o lucrare de Cellini.

Existau capodopere dăltuite, ce măsurau timpul destul de inexact, dar erau capodopere. Când imaginaţia artiştilor nu se mai îndreptă către perfecţiunea plastică, începu să creeze personaje, sonerii cu melodii, toate puse în scenă într-un mod foarte distractiv. În plus, cine dorea, pe vremea aceea, să aibă un ceas precis?

Pretutindeni domina imprecizia, ştiinţele fizice şi astronomia nu-şi bazau calculele pe măsuri strict exacte. Nu existau instituţii care să se închidă la oră exactă, nici convoaie care să plece la secundă. Seara se suna stingerea şi noaptea se strigau orele neregulat, dar se trăia mai bine. Spiritul se îmbogăţea prin acele sentimente

nobile născute din contemplarea capodoperelor şi arta nu se făcea pentru bani. Se construia o biserică în două secole, un pictor făcea doar câteva tablouri întreaga lui viaţă, un poet nu compunea decât o lucrare eminentă, dar existau mai multe capodopere decât putea să aprecieze omenirea, peste secole.

Când ştiinţele precise făcură, în sfârşit, progrese, ceasornicăria le urmă calea, deşi se oprea mereu la un obstacol de netrecut: măsurarea regulată şi continuă a timpului.

Chiar în plină stagnare de acest fel, meşterul Zacharius inventă regulatorul de bătăi, care îi permise să obţină o regularizare aproape matematică, supunând mişcarea pendulului unei forţe constante. Invenţia i se urcase la cap bătrânului ceasornicar. Orgoliul, care îi pusese stăpânire pe inimă, precum mercurul dintr-un termometru la căldură, atinsese temperaturile nebuniilor transcedentale. Prin analogie, se lăsase antrenat de consecinţele materialiste şi, făcând ceasuri, îşi imagina că aflase secretele unirii sufletului cu trupul.

De aceea, văzând că în acea zi Aubert îl asculta cu atenţie, îi zise pe un ton simplu şi convingător:

— Ştii ce este viaţa, copilul meu? Ai înţeles acţiunea acestor arcuri ce produc existenţa. Te-ai privit? Nu. Dacă ai fi făcut-o cu ochii ştiinţei, ai fi văzut legătura intimă dintre opera lui Dumnezeu şi a mea, căci după fiinţa Sa am copiat combinaţia de rotiţe a orologiilor mele.

— Meştere, vorbi iar Aubert, cu însufleţire, poţi să compari o maşinărie de aramă şi oţel cu sufletul dat de Dumnezeu, care animă trupul, la fel cum vântul atinge florile? Pot exista rotiţe invizibile care ne mişcă picioarele şi braţele? Ce piese atât de bine ajustate dau naştere gândurilor noastre?

— Nu aşa stau lucrurile, răspunse blând meşterul Zacharius, cu încăpăţânarea orbului ce merge pe marginea prăpastiei. Pentru a mă înţelege, aminteşte-ţi regulatorul de bătăi şi pentru ce l-am inventat. Când am văzut neregularitatea mersului orologiului, am priceput că mişcarea închisă în el nu ajungea şi că trebuia supusă regularităţii unei forţe independente. M-am gândit deci că balansierul

ar putea să-mi servească în acest scop şi am reuşit să regularizez oscilaţiile. N-a fost o idee sublimă aceea de a-i reda forţa pierdută prin chiar acea mişcare a orologiului, pe care trebuia să o regleze?

Aubert făcu semn că era de acord.

— Acum, Aubert, zise bătrânul ceasornicar, cu însufleţire, uită-te la tine! Nu înţelegi că în noi există două forţe distincte: cea a sufletului şi cea a trupului, adică mişcarea şi regulatorul? Sufletul este esenţa vieţii, deci mişcarea. Fie că este produsă de o greutate, un arc sau o influenţă imaterială ori o inimă. Dar trupul reglează sufletul şi, ca balansierul, este supus oscilaţiilor regulate. Este atât de adevărat că nu te simţi bine când băutul, mâncatul, dormitul, adică funcţiile trupului nu sunt convenabil reglate! Ca în ceasurile mele, sufletul îi redă corpului forţa pierdută prin oscilaţiile sale. Ei, bine, ce produce deci această uniune intimă a corpului cu sufletul, dacă nu un regulator de bătăi minunat, prin care rotiţele unuia se angrenează cu ale celuilalt? Iată ceea ce am ghicit eu şi am aplicat, aşa că nu mai există secrete pentru mine în ceea ce priveşte viaţa, care nu este, de fapt, decât o mecanică foarte ingenioasă.

Meşterul Zacharius părea strălucitor în halucinaţiile sale ce-l duceau până dincolo de misterele nesfârşitului. Dar fiica sa, Gerande, care se oprise în pragul uşii, auzise totul. Ea se aruncă în braţele tatălui ei, care o strânse la piept.

— Ce s-a întâmplat, fata mea? o întrebă el.

— Dacă n-aş avea decât un arc aici, zise ea punându-şi mâna pe inimă, nu te-aş iubi atât, tată!

Meşterul Zacharius se uită fix la ea şi nu răspunse.

Deodată scoase un strigăt, îşi duse de îndată mâna la inimă şi se prăbuşi pe vechiul său fotoliu din piele.

— Tată! Ce-ai păţit?

— Ajutor! strigă Aubert. Scholastique!

Dar Scholastique nu veni imediat. Cineva bătuse la uşa de la intrare. Se dusese să deschidă şi când se întoarse în atelier, înainte de a vorbi, bătrânul ceasornicar, care-şi revenise, îi zise:

— Bănuiesc, credincioasa mea Scholastique, că îmi aduci încă unul din acele ceasuri blestemate care s-a oprit.

— Iisuse! Aşa e, răspunse Scholastique, dându-i un ceas lui Aubert.

— Inima mea nu se poate înşela, suspină bătrânul.

În timpul acesta, Aubert montă iar ceasul, cu mare grijă, dar acesta nu funcţiona.

Capitolul III

O vizită ciudată

Biata Gerande şi-ar fi văzut viaţa stingându-se cu cea a tatălui ei, fără să se gândească la faptul că Aubert ar lega-o iar de lume.

Bătrânul ceasornicar se stingea încetul cu încetul. Facultăţile i se diminuau, căci se concentra asupra unui singur gând. Printr-o funestă asociaţie de idei reducea totul la monomania sa şi viaţa pământească se retrăsese parcă din el spre a face loc acelei existenţe supranaturale a puterilor intermediare. În plus, câţiva rivali împrăştiară zvonuri răuvoitoare despre munca meşterului.

Constatarea defectelor inexplicabile ale ceasurilor sale făcu mare efect printre ceasornicarii din Geneva. Ce însemna această inerţie bruscă a rotiţelor lor şi de ce aceste rapoarte bizare care păreau a avea ceva din viaţa lui Zacharius? Iată unul dintre misterele despre care întotdeauna afli cu o teamă tainică.

În clasele sociale diverse din oraş, de la slujitori până la seniori, toţi cei care foloseau ceasurile bătrânului putură să constate chiar ei ciudăţenia întâmplării. Vrură să ajungă la meşterul Zacharius, dar degeaba. Acesta se îmbolnăvise rău, ceea ce îi permise fetei sale să-l scape de vizitele acelea neîncetate, în cursul cărora se ajungea la reproşuri şi ameninţări.

Medicamente şi doctori se dovediră neputincioşi faţă de stingerea lui organică, a cărui cauză n-o înţelegeau. Se părea că uneori inima bătrânului înceta să mai bată, apoi bătăile ei se reluau cu o neregularitate îngrijorătoare.

Pe atunci exista obiceiul de a supune operele meşterilor aprecierii populare. Şefii diferitelor meşteşuguri căutau să se distingă prin

noutatea sau perfecțiunea lucrărilor lor şi printre ei erau mulți care deplângeau starea meşterului Zacharius, însă mulți aveau diverse interese în acest sens. Rivalii îl deplângeau cu atât cu cât se temeau acum mai puțin de el.

Îşi aminteau încă de reuşitele bătrânului ceasornicar, când îşi expunea magnificele orologii cu statuete mişcătoare, deşteptătoarele cu sonerie admirate de toți, ce ajungeau la prețuri atât de mari în Franța, Elveția şi Germania.

Datorită îngrijirii atente a fetei şi a lui Aubert, meşterul Zacharius se însănătoşea şi, în liniştea convalescenței, reuşi să se detaşeze de gândurile care-l absorbeau. De îndată ce putu merge, Gerande îl scoase din casă, unde nemulțumiții veneau mereu. Aubert rămase în atelier, montând şi demontând în zadar ceasurile neascultătoare şi bietul băiat, neînțelegând nimic, se lua uneori cu mâinile de cap, temându-se să nu devină nebun, ca meşterul său.

Gerande îndrepta paşii tatălui ei în plimbări cât mai vesele, prin oraş. Curând, susținându-l de braț, pornea pe Saint-Antoine, de unde poți privi spre Cologny şi spre lac. Uneori, în diminețile frumoase, se zăreau piscurile gigantice ale muntelui Buet, ridicându-se la orizont.

Gerande le spunea pe nume tuturor acelor locuri aproape uitate de tatăl ei, a cărui memorie părea derutată, şi el manifesta o plăcere copilărească să învețe toate acelea, a căror amintire se rătăcise prin capul lui. Meşterul Zacharius se sprijinea de fiica sa, şi părul lor, unul alb, iar celălalt blond, strălucea în razele soarelui.

Bătrânul ceasornicar înțelese astfel că nu era singur pe lume. Văzând-o pe fata cea frumoasă, el, bătrân şi distrus, se gândea că după dispariția lui ea avea să rămână singură, fără sprijin, şi se uita în jurul lor. Mulți tineri muncitori îi făcuseră curte fetei, dar nici unul nu avusese acces în ascunzătoarea impenetrabilă unde trăia familia ceasornicarului.

Fu deci firesc să se oprească asupra lui Aubert Thun, cât timp mintea îi era limpede. O dată ce pricepu acest lucru, observă că cei

doi tineri fuseseră educaţi în aceeaşi credinţă şi idei, iar oscilaţiile inimilor lor i se părură izocrone, cum îi spusese într-o zi servitoarea Scholastique.

Aceasta, încântată pur şi simplu de cuvântul respectiv, deşi nu înţelegea despre ce era vorba, jură pe sfânta ei patroană că tot oraşul avea să-l cunoască în mai puţin de un sfert de oră. De abia reuşi să o calmeze meşterul Zacharius şi să o facă să promită că nu va vorbi despre aşa ceva, dar ea nu se ţinu de cuvânt.

În Geneva se vorbea deja despre uniunea dintre Gerande şi Aubert, deşi tinerii nu ştiau asta. În timpul discuţiilor despre acest subiect, se întâmpla câteodată să răsune un hohot de râs şi un glas care spunea:

— Gerande nu se va mărita cu Aubert...

Dacă vorbitorii se întorceau către cel care spusese asta, vedeau un bătrânel necunoscut.

Ce vârstă să fi avut acel om neobişnuit? Nimeni n-ar fi putut să o spună. Se părea însă că trăia de secole. Capul său mare şi greu stătea pe umeri, a căror lăţime egala înălţimea trupului său, care nu depăşea trei picioare. Personajul ar fi fost o figură reuşită pe un suport de pendulă, căci cadranul ar fi fost amplasat, în mod firesc, pe faţa lui, iar balansierul ar fi oscilat în voie în pieptul lui.

Nasul său ar fi putut servi foarte bine drept un ac indicator pe un cadran solar, într-atât era de subţire şi de ascuţit. Dinţii săi, distanţaţi şi dispuşi pe o suprafaţă epicicloidă, păreau angrenajele unor roţi şi scrâjneau între buzele sale. Glasul său era metalic şi i se putea auzi inima bătând precum tic-tacul unui orologiu.

Omuleţul, ale cărui braţe se mişcau precum acele unui ceasornic, mergea sacadat, fără a se întoarce înapoi vreodată. Dacă l-ar fi urmărit cineva, ar fi văzut că făcea o leghe pe oră şi că mersul său era puţin circular.

De puţină vreme fiinţa aceasta ciudată rătăcea astfel sau, mai bine zis, se învârtea prin oraş. Dar se putea observa deja

că în fiecare zi, în momentul în care soarele trecea de meridian, se oprea în fața catedralei Saint-Pierre şi îşi relua cursa după ora douăsprezece ziua.

În afară de acel moment precis, părea să apară în toate discuțiile în care se vorbea de bătrânul ceasornicar şi oricine s-ar fi putut întreba, cu teamă, ce legătură exista între el şi meşterul Zacharius. În plus, se remarca faptul că nu îi pierdea din priviri pe bătrân şi pe fiica lui atunci când se plimbau.

Într-o zi, pe Treille, Gerande îl zări pe monstrul care o privea zâmbind. Se băgă în tatăl ei, cu o mişcare îngrozită.

— Ce-ai pățit, Gerande? întrebă meşterul Zacharius.

— Nu ştiu, răspunse fata.

— Îmi pari schimbată, fata mea, zise bătrânul ceasornicar. Te-ai îmbolnăvit şi tu? Ei, bine, adăugă el, va trebui să te îngrijesc şi te voi îngriji.

— Nu este nimic, tată. Mi-e frig şi îmi imaginez că este...

— Ce anume, Gerande?

— Un om ciudat care ne urmăreşte neîncetat, şopti ea.

Meşterul Zacharius se întoarse către bătrânel.

— Pe cuvântul meu, nu e nimic rău în asta, zise el mulțumit, căci de abia e ora patru. Nu te teme, fata mea, nu este un om, ci un orologiu.

Gerande se uită la tatăl ei cu teamă. Cum putuse afla ora doar de pe chipul acelei ciudate făpturi?

— Fiindcă veni vorba, continuă bătrânul ceasornicar, fără să se mai ocupe de acest incident, nu l-am mai văzut pe Aubert de câteva zile.

— Totuşi, nu ne-a părăsit, spuse Gerande, ale cărei gânduri se mai îndulciră.

— Şi ce mai face?

— Munceşte, tată.

— Vai! strigă bătrânul, munceşte să-mi repare ceasurile, nu este aşa? Dar nu va reuşi niciodată, fiindcă nu le trebuie o reparație, ci o resuscitare.

Gerande nu zise nimic.

— Trebuie să ştiu, adăugă bătrânul, dacă mi s-au mai adus ceasuri din acestea blestemate.

După aceste cuvinte, meşterul Zacharius căzu într-o muţenie totală până în clipa în care ajunse la uşa casei sale şi, pentru prima oară de când era în convalescenţă, în timp ce Gerande se îndrepta întristată spre camera ei, el coborî în atelierul său.

În clipa în care trecea pragul încăperii, unul dintre numeroasele orologii atârnate de perete bătu ora cinci. De obicei, diversele sonerii ale ceasurilor, admirabil reglate, se auzeau deodată şi concordanţa lor îl încânta pe bătrân. Dar, în acea zi, se auziră unele după altele, astfel că, timp de un sfert de oră, îi ţiuiră urechile de zgomotele lor succesive.

Meşterul Zacharius suferea cumplit. Nu putea sta pe loc, mergea de la un orologiu la altul şi le bătea măsura, ca un dirijor de orchestră care nu îi mai stăpânea pe muzicanţii săi.

Când se stinse ultimul sunet, se deschise uşa atelierului şi meşterul Zacharius se înfioră din cap până-n picioare văzându-l în faţa lui pe bătrânel, care-l privea fix şi îi zise:

— Meştere, pot să-ţi vorbesc două clipe?

— Cine eşti? întrebă deodată ceasornicarul.

— Un confrate. Eu sunt însărcinat să reglez soarele.

— Aha, dumneata reglezi soarele! zise meşterul Zacharius, fără să se încrunte. Ei, bine, nu te felicit pentru asta. Soarele dumitale nu merge bine şi pentru a fi de acord cu el, suntem obligaţi fie să ne dăm înainte orologiile, fie să le dăm în urmă.

— Ai dreptate, meştere! strigă monstruosul personaj. Soarele meu nu arată miezul zilei în aceeaşi clipă cu orologiile tale, însă într-o zi se va şti că acest lucru se datorează inegalităţii mişcării de translaţie a pământului şi se va inventa un miez al zilei mediu pentru a se regla această neregularitate.

— Voi mai trăi pe atunci? întrebă bătrânul ceasornicar, cu ochii strălucitori.

— Fără îndoială, răspunse râzând bătrânelul. Poţi crede că nu vei muri niciodată?

— Dar sunt destul de rău bolnav.

— Să vorbim despre asta. Vom ajunge astfel la ceea ce vreau să discutăm.

Zicând asta, fiinţa cea bizară se aşeză pe fotoliul din piele şi, stând picior peste picior, părea asemeni imaginii de pe steagul piraţilor, ca un cap de mort cu două oase încrucişate. Apoi, reluă pe un ton ironic:

— Ce se mai întâmplă prin minunatul oraş Geneva, meştere Zacharius? Se spune că sănătatea dumitale şchioapătă şi că ceasurile dumitale au nevoie de doctori.

— Deci crezi că există o legătură intimă între acestea şi făptura mea! strigă ceasornicarul.

— Eu cred că aceste ceasuri au defecte, chiar vicii. Dacă nu funcţionează bine, înseamnă că trebuie reparate.

— Ce înseamnă defecte? întrebă meşterul Zacharius, înroşindu-se din pricina tonului sarcastic cu care fuseseră pronunţate cuvintele acelea. Oare nu trebuie să facă cinste celor care le-au construit?

— Nu prea multă, în nici un caz, răspunse bătrânelul. Poartă un nume celebru şi au pe cadran o semnătură ilustră, adevărat, şi au privilegiul exclusiv de a se introduce în cele mai nobile familii, dar, de la o vreme, se defectează toate şi nu ai ce face, meştere Zacharius, iar cel mai lipsit de îndemânare ucenic din Geneva ţi-ar arăta care sunt greşelile.

— Mie, meşterul Zacharius? strigă bătrânul lovit în propria sa mândrie.

— Dumitale, meştere Zacharius, care nu poţi să readuci la viaţă aceste ceasuri.

— Asta fiindcă eu am febră şi aşa au şi ele! răspunse ceasornicarul, în timp ce o sudoare rece îi acoperea membrele.

— Ei bine, vor muri odată cu dumneata, fiindcă nu poţi să le redai puţină elasticitate arcurilor lor.

– Tată, ce ai, ce se întâmplă cu tine?

— Să moară? Dar ai zis că eu nu pot muri, eu, primul ceasornicar din lume, care cu aceste piese şi diverse rotiţe, am ştiut să reglez mişcarea cu precizie absolută. N-am supus oare timpul unor legi precise şi nu pot dispune de el ca un stăpân? Înainte să vină un geniu sublim şi să pună ordine printre orele rătăcite, în ce imprecizie imensă se afla destinul omenirii? La ce moment sigur se puteau raporta faptele din viaţă? Dar dumneata, indiferent ce eşti, nu te-ai gândit niciodată la măreţia artei mele, pe care toate ştiinţele o cheamă în ajutor? Nu! Eu, meşterul Zacharius, nu pot muri căci, reglând timpul, timpul va pieri odată cu mine! Se va întoarce în infinitul din care geniul meu a ştiut să-l smulgă şi se va pierde pentru totdeauna în prăpastia neantului! Nu mai pot muri, aşa precum nu poate pieri Creatorul acestui univers, care se supune legilor Sale! I-am devenit egal şi am împărţit puterea cu El! Meşterul Zacharius a creat timpul, iar Dumnezeu eternitatea.

Bătrânul ceasornicar părea atunci un înger prăbuşit, care se ridicase împotriva Creatorului său. Bătrânelul îl încuraja din priviri şi părea să-l stârnească mai mult.

— Bine spus, meştere! Nimeni n-are atâta dreptate ca dumneata ca să se compare cu Dumnezeu. Nu trebuie să piară gloria dumitale. Însă iată că piere. De aceea, servitorul dumitale vrea să-ţi ofere mijlocul de a domestici aceste ceasuri rebele.

— Care este? întrebă Zacharius.

— Vei şti a doua zi după ce-mi vei acorda mâna fiicei tale.

— A Gerandei?

— Desigur.

— Inima fiicei mele nu este liberă, răspunse meşterul Zacharius cererii aceleia, care nu păru să-l şocheze sau să-l mire.

— Până şi cel mai frumos orologiu al dumitale se va opri, în cele din urmă...

— Mâna fetei mele? Nu!

— Atunci întoarce-te la ceasurile dumitale, meştere. Demontează-le

şi montează-le. Pregăteşte nunta fiicei tale cu muncitorul acela! Căleşte arcurile făcute din cel mai bun oțel! Binecuvântează-i pe Aubert şi Gerande cea frumoasă, dar aminteşte-ți că orologiile tale nu vor mai funcționa vreodată şi că Gerande nu se va mărita cu Aubert!

După care bătrânelul ieşi, dar nu atât de repede ca meşterul Zacharius, să nu audă sunând ora şase din pieptul lui.

Capitolul IV

Biserica Saint-Pierre

În timpul acesta, spiritul şi trupul meşterului Zacharius slăbeau din ce în ce mai mult. Doar o supraexcitare extraordinară îl trăgea, mai tare ca niciodată, la munca sa de ceasornicar, de care fiica sa nu mai reuşi să-l îndepărteze.

Orgoliul său devenise mai intens de la criza în care îl ademenise ciudatul său vizitator şi el se hotărî să învingă, cu forţa geniului său, influenţa blestemată ce apăsa asupra sa şi a operelor sale.

Văzu, mai întâi, diverse orologii din oraş, care îi fuseseră aduse spre reparare. Se asigură, cu atenţie scrupuloasă, că rotiţele erau bune, pivoţii solizi, contragreutăţile echilibrate exact. Până şi clopoţeii de sonerie îi ascultă cu grija unui medic, atunci când consultă pieptul unui bolnav. Nimic nu indica de ce acele orologii înţepeniseră pe neaşteptate.

Gerande şi Aubert îl însoţeau, deseori, în acele vizite. Bătrânul ar fi trebuit să se bucure văzându-i grăbiţi să-l urmeze şi n-ar mai fi fost preocupat de sfârşitul său apropiat dacă s-ar fi gândit că existenţa lui avea să se continue prin aceea a celor două fiinţe aşa de dragi lui, dacă ar fi priceput că în copii rămâne mereu ceva din viaţa tatălui lor!

Ceasornicarul, după ce se întorcea acasă, îşi relua munca plin de asiduitate. Deşi convins că nu avea să reuşească, monta şi demonta neîncetat mecanismele aduse în atelierul său.

Aubert se străduia în zadar să afle cauzele acelui defect.

— Meştere, zicea el, nu provine decât de la uzura pivoţilor şi a angrenajelor.

— Vrei să mă omori puţin câte puţin? întreba, violent, Zacharius. Ceasurile astea sunt oare lucrările unui copil? De ce am prelucrat suprafeţele din aramă ale acestor piese? Pentru a obţine o duritate mai mare; nu le-am forjat, oare, eu însumi? Aceste arcuri n-au fost călite cu deosebită măiestrie? S-ar putea folosi uleiuri mai bune spre a le unge? Chiar tu ştii că nu este posibil aşa ceva şi eşti convins că e o treabă necurată.

De dimineaţa până seara, nemulţumiţii se plângeau şi vorbele lor ajungeau la urechile bătrânului ceasornicar, care nu mai ştia ce să facă.

— Ceasul acesta întârzie şi nu reuşesc să fac nimic pentru a-l regla, zicea unul.

— Acesta s-a oprit, pur şi simplu, spunea altul, precum soarele pe vremea lui Josua.

— Dacă este adevărat că sănătatea dumitale o influenţează pe cea a ceasurilor, atunci fă-te mai repede bine, ziceau cei mai mulţi.

Bătrânul se uita la ei cu ochi rătăciţi şi nu răspundea decât prin a-şi clătina capul, spunând trist:

— Aşteptaţi zile mai bune, prieteni. Va veni anotimpul în care existenţa trupului epuizat reînvie. Va veni soarele şi ne va încălzi pe toţi.

— Mare avantaj că nu ne folosim ceasurile pe timp de iarnă! îi strigă unul dintre cei mai furioşi. Meştere Zacharius, numele dumitale e înscris pe toate cadranele, dar nu-ţi face cinste!

În cele din urmă, bătrânul, ruşinat de acele reproşuri, scoase câteva monede din aur din cufărul lui vechi şi începu să răscumpere ceasurile defecte. Auzind aceasta, clienţii dădură buzna şi banii din acea casă se duseră repede, dar cinstea negustorului rămase nepătată. Gerande aplaudă din inimă acea faptă bună, care o ducea drept la ruină şi curând Aubert trebui să îi ofere economiile sale meşterului Zacharius.

— Ce se va întâmpla cu fata mea? zicea uneori bătrânul ceasornicar, agăţându-se, în naufragiul acela, de sentimentele iubirii părinteşti.

Aubert nu îndrăzni să răspundă că avea să îi fie devotat fetei şi să o sprijine în viitor. Meşterul Zacharius, în ziua aceea, l-ar fi făcut ginerele său şi ar fi dezminţit cuvintele funeste ce îi răsunau încă în urechi:

— Gerande nu se va mărita cu Aubert.

Lucrurile stând aşa, bietul ceasornicar, ajunse chiar şi fără haine. Vechile sale vaze antice ajunseră pe mâini străine. Se despărţi şi de panourile sale magnifice sculptate din stejar fin ce împodobiseră pereţii locuinţei sale. Câteva picturi naive ale primilor maeştri flamanzi nu mai bucurau privirile fetei sale şi totul, până şi ustensilele preţioase inventate de geniul său, fu vândut spre a le plăti reclamanţilor.

Doar Scholastique nu era de acord cu aşa ceva. Eforturile ei nu puteau însă să îi împiedice pe nepoftiţi să ajungă la stăpânul ei şi să iasă de acolo cu câte un obiect preţios. Trăncăneala ei răsuna atunci pe toate străzile din cartierul unde era cunoscută demult.

Se chinuia să dezmintă zvonurile de vrăjitorie şi de magie care se împrăştiau pe seama lui Zacharius. Dar cum, în fond, era convinsă de adevărul lor, ea spunea mereu tot felul de rugăciuni spre a fi iertată de minciunile sale pioase.

S-a observat, desigur, că de multă vreme ceasornicarul îşi abandonase îndatoririle religioase. Altădată o însoţea pe Gerande la slujbe şi părea să-şi găsească în rugăciune acel farmec intelectual cu care aceasta impregnează minţile luminate, fiind cel mai sublim exerciţiu de fantezie. Îndepărtarea de bunăvoie a bătrânului de practicile sfinte, adăugată la secretele vieţii sale, legitimase, într-un fel, acuzaţiile de vrăjitorie aduse lucrărilor sale.

De aceea, în scopul dublu de a-l readuce pe tatăl ei lui Dumnezeu şi lumii, Gerande hotărî să mai caute o şansă în religie. Credea că ritualul catolic ar putea aduce o anumită vitalitate acelui suflet muribund. Dar dogmele credinţei şi umilinţa trebuiau să se lupte în sufletul meşterului Zacharius cu un orgoliu de neîntrecut şi se izbeau de mândria ştiinţei care se consideră deasupra tuturor, fără a înţelege sursa infinită de unde izvorăsc principiile ei.

Nemulțumiții se plângeau...

În aceste împrejurări, fata reluă conversația cu tatăl său și influența ei se dovedi atât de eficientă că bătrânul ceasornicar promise să participe în duminica următoare la mesa mare de la catedrală.

Gerande fu foarte fericită, ca și cum cerul se despicase înaintea ochilor ei. Bătrâna Scholastique se bucură foarte mult și avu, în sfârșit, argumente împotriva gurilor rele ce îi acuzau stăpânul de impietate. Ea vorbi cu vecinele, cu prietenele, cu dușmancele, cu cei care o cunoșteau sau nu.

— Pe cuvântul meu, noi nu credem ce ne spui, doamnă Scholastique, i se răspunse. Meșterul Zacharius a lucrat mereu împreună cu necuratul!

— N-ați luat la socoteală, continua buna femeie, frumoasele clopotnițe unde sună orologiile stăpânului meu. De câte ori au anunțat ora pentru rugăciune și pentru mesă?

— Așa e, răspundeau ele, dar n-a inventat el mașinile care merg singure și fac treaba unui om adevărat?

— Oare forțele necuratului, relua furioasă doamna Scholastique, ar fi putut executa acest frumos orologiu de fier de la castelul Andernatt, pe care orașul Geneva nu l-a putut cumpăra fiindcă n-a avut destui bani? Credeți că ar reuși asemenea minunăție?

Acea capodoperă, executată cu douăzeci de ani în urmă, dusese, într-adevăr, la cote nebănuite gloria meșterului Zacharius. Dar chiar și pentru așa ceva, acuzațiile de vrăjitorie nu încetau. În plus, revenirea bătrânului la biserica Saint-Pierre ar fi redus la tăcere gurile rele.

Meșterul Zacharius, fără a-și aminti, fără îndoială, promisiunea făcută fiicei sale, se întorsese în atelierul său. După ce se văzuse neputincios de a readuce la viață ceasurile, se hotărî să încerce să facă altele noi. Abandonă toate corpurile acelea inerte și vru să termine ceasul de cristal, capodopera sa. Dar, deși lucră foarte atent, deși se folosi de cele mai bune ustensile ale sale și utiliză rubinele și diamantele cele mai rezistente la frecare, ceasul îi plesni în mână de îndată ce vru să-l monteze!

Bătrânul ascunse faţă de ceilalţi cele întâmplate, chiar şi faţă de fata lui, însă de atunci viaţa sa se deterioră rapid. Nu mai reprezenta decât ultimele oscilaţii ale unei pendule, care se diminuează continuu dacă nimic nu le redă mişcarea iniţială. Se părea că legile greutăţii, acţionând direct asupra bătrânului, îl antrenau irezistibil în cădere.

Duminica, atât de dorită de Gerande, sosi, în sfârşit. Vremea era frumoasă şi temperatura plăcută. Locuitorii Genevei umblau liniştiţi pe străzile oraşului, discutând veseli despre venirea primăverii. Gerande, ţinându-l cu grijă de braţ pe bătrân, se îndrepta către Saint-Pierre, în timp ce Scholastique îi urma ducând cărţile.

Lumea îi privea curioasă. Bătrânul se lăsa condus ca un copil, sau mai degrabă ca un orb. Credincioşii de la Saint-Pierre îl văzură cu groază trecând pragul bisericii şi chiar se retraseră din apropierea lui.

Cântecele marei mese se derulau cu solemnitatea majestuoasă acelor epoci de credinţă, dar bătrânul nu părea afectat de ele, nu implora mila Cerului cu strigăte de durere. În Gloria in excelsis nu cântă măreţiile înălţimilor cereşti, lectura Evangheliei nu-l îndepărtă de visările sale materialiste şi uită să se asocieze omagiilor catolice ale Crezului.

Orgoliosul bătrân rămase neclintit, nepăsător şi mut ca o statuie de piatră. Ba chiar, în clipa solemnă în care clopotul anunţa miracolul euharistiei, nu se plecă şi se uită drept la ostia divinizată pe care preotul o ridica pe deasupra credincioşilor.

Gerande se uita la tatăl ei şi lacrimile îi udau chipul.

În clipa aceea, orologiul de la Saint-Pierre bătu de unsprezece şi jumătate. Meşterul Zacharius se întoarse de îndată către vechea clopotniţă, care încă răsuna. I se păru că era privit fix de cadranul interior, că cifrele orelor străluceau de parcă erau gravate cu litere de foc şi că acele aruncau scântei electrice.

Mesa se încheie. Se obişnuia să se spună Angelus chiar la ora prânzului. Oficianţii, înainte de a pleca din piaţa din faţa bisericii, aşteptau ca orologiul din turla bisericii să sune ora. Încă o clipă şi ruga avea să urce până la picioarele Fecioarei.

Însă deodată se auzi un zgomot strident. Meşterul Zacharius ţipă...

Acul minutar al cadranului, ajuns la doisprezece fix, se opri brusc, astfel că orologiul nu sună.

Gerande se repezi în ajutorul tatălui ei, care se prăbuşise ţeapăn şi era scos afară din biserică.

— A fost o lovitură fatală! zicea Gerande plângând.

Meşterul Zacharius, fu adus acasă, într-o stare de inconştienţă totală. Nu mai exista viaţă decât la suprafaţa trupului său, ca ultimii norişori de fum ce rătăcesc deasupra unei lămpi cu gaz abia stinse.

Când îşi reveni, Aubert şi Gerande stăteau plecaţi asupra lui. În acea clipă supremă, viitorul luă în ochii săi forma prezentului. Îşi văzu fata singură, fără sprijin.

— Fiul meu, îi zise lui Aubert, ţi-o dau pe fiica mea, şi întinse mâna către cei doi copii ai săi, care fură astfel uniţi pe patul de moarte.

Imediat însă, meşterul Zacharius se ridică, furios. Vorbele bătrânelului îi reveniră în minte:

— Nu vreau să mor! strigă el. Nu pot muri! Eu, meşterul Zacharius, nu trebuie să mor... Registrele mele!... Socotelile mele!

Zicând aceste cuvinte, sări din pat şi se duse la un registru unde se găseau înscrise numele clienţilor săi, ca şi obiectul pe care li-l vânduse. Frunzări în grabă registrul şi degetul său descărnat se opri pe una dintre foi.

— Aici, zise el. Vechiul orologiu de fier, vândut acestui Pittonaccio! Este singurul care nu mi-a fost încă înapoiat! Există! Merge! Încă funcţionează! Vai, îl vreau! Îl voi găsi. Îl voi îngriji atât de bine că moartea nu va mai avea putere asupra mea.

Apoi leşină.

Aubert şi Gerande îngenuncheară lângă patul bătrânului şi se rugară împreună.

Capitolul V

Ora morții

Se mai scurseră câteva zile şi meşterul Zacharius, acest om aproape mort, se ridică din patul său şi reveni la viață printr-o surexcitare supranaturală. Trăia prin orgoliul său. Dar Gerande nu se înşela: trupul şi sufletul tatălui ei fuseseră pierdute pentru totdeauna.

Bătrânul fu văzut atunci ocupat să-şi adune ultimele resurse, fără să îi mai bage în seamă pe ai săi. Consuma o energie incredibilă, mergea şi spunea mereu cuvinte misterioase.

Într-o dimineață, Gerande coborî în atelierul său. Meşterul Zacharius nu era acolo.

Îl aşteptă întreaga zi, dar el nu se întoarse.

Gerande plânse în acest întreg timp, dar tatăl ei nu se ivi.

Aubert alergă prin tot oraşul şi ajunse la trista concluzie că bătrânul îi părăsise.

— Să-l regăsim pe tata! striga Gerande, când tânărul ceasornicar îi dădu trista veste.

— Unde poate fi? se întreba Aubert.

O inspirație îi ilumină deodată mintea. Îi reveniră în memorie ultimele cuvinte ale meşterului Zacharius. Bătrânul ceasornicar amintise de un orologiu de fier ce nu îi fusese adus la reparat. Probabil că plecase în căutarea acestuia.

Aubert îi spuse fetei ceea ce credea.

— Să ne uităm în registrul tatălui meu, răspunse ea.

Coborâră amândoi în atelier. Registrul era deschis, pe banc. Toate ceasurile şi orologiile făcute de meşter şi care îi fuseseră aduse, erau tăiate cu o linie, în afară de unul singur!

— Un orologiu de fier vândut domnului Pittonaccio, cu sonerie şi personaje care se mişcă, dus la castelul său Andernatt.

Era orologiul de care bătrâna Scholastique vorbise cu atâta elogiu.

— Tata este acolo! strigă Gerande.

— Să fugim imediat la el, răspunse Aubert. Încă îl putem salva.

— Dacă nu pentru viaţa aceasta, măcar pentru cealaltă, murmură Gerande.

— Dumnezeu să ne ajute, Gerande! Castelul Andernatt se află lângă prăpastiile Dents-du-Midi, la douăzeci de ore de Geneva. Să mergem!

În aceeaşi seară, Aubert şi Gerande, urmaţi de bătrâna servitoare, porniră pe jos pe drumul ce înconjoară lacul Geneva. Făcură cinci leghe în noapte, fără să se oprească la Bessinge sau la Ermance, unde se înalţă vestitul castel Mayor. Traversară cu greu torentul de la Dranse. Peste tot întrebau de meşterul Zacharius şi curând fură siguri că se aflau pe urmele sale.

A doua zi, în zori, după ce au trecut de Thonon, ajunseră la Evian, de unde se vede coasta pe o distanţă de douăsprezece leghe. Dar cei doi logodnici nu băgară în seamă priveliştea minunată. Mergeau fără odihnă, împinşi de o forţă supranaturală.

Aubert, sprijinindu-se de un baston noduros, îşi oferea braţul când fetei, când bătrânei Scholastique. Cei trei vorbeau de necazurile lor, de speranţele lor şi urmau frumosul drum pe lângă apă, pe platoul ce leagă malurile lacului de înalţii munţi din Chalais. Curând ajunseră la Bouveret, în locul unde Ronul se varsă în lacul Geneva.

Plecând din acest oraş, ei părăsiră lacul şi oboseala se simţi şi mai tare prin acele ţinuturi muntoase. Vionnaz, Chesset, Collombay, sate răspândite, rămaseră curând în urmă. Genunchii li se înmuiau, tălpile picioarelor le erau străpunse de pietrele ascuţite ce acopereau solul. Nici urmă de meşterul Zacharius!

Totuşi, trebuiau să-l găsească, şi cei doi logodnici nu vrură să se odihnească nici în cătunele izolate, nici la castelul Monthey care, cu

dependinţele sale, era apanajul Margaritei de Savoia. În sfârşit, pe la apus, ajunseră, frânţi de oboseală, la schitul Notre-Dame du Sex, situat la baza stâncilor de la Dents-du-Midi, la şase sute de picioare deasupra Ronului.

Un călugăr îi primi pe toţi trei la căderea nopţii. N-ar fi putut face niciun pas în plus şi trebuiră să se odihnească.

Nu li se dădu nicio veste despre meşterul Zacharius. De abia puteau spera să-l găsească viu prin sălbăticia aceea. Noaptea era adâncă, vântul sufla cu putere printre munţi şi avalanşele se prăbuşeau din vârfurile impresionante.

Cei doi logodnici, strânşi lângă vatra călugărului, îi povestiră necazul lor. Hainele lor, acoperite de zăpadă, se uscau într-un colţ. Afară, câinele de la schit scotea urlete lugubre, ce se amestecau cu cele ale rafalelor de vânt.

— Orgoliul, le zise călugărul oaspeţilor săi, a pierdut un înger creat pentru a face bine. Este piatra de încercare de care se lovesc destinele omeneşti. Orgoliul, esenţa tuturor viciilor, nu îngăduie niciun raţionament, căci nu vrea să asculte de nimic... Nu ne rămâne decât să ne rugăm pentru tatăl dumitale.

Îngenuncheară toţi patru, dar câinele începu să latre foarte tare şi cineva bătu în uşă.

— Deschideţi!

Uşa cedă în urma acelor eforturi violente şi se ivi un om buimac, aproape dezbrăcat, cu părul ciufulit.

— Tată! strigă Gerande.

Era meşterul Zacharius.

— Unde mă aflu? întrebă el. În eternitate! Timpul s-a sfârşit... Orele nu mai trec... Acele ceasurilor s-au oprit...

— Tată! strigă mai tare Gerande, astfel că bătrânul păru să revină în lumea celor vii.

— Tu, aici, Gerande? Şi tu, Aubert? Dragii mei logodnici, v-aţi căsătorit la biserica noastră cea veche?

— Tată, zise Gerande, luându-l de braţ, să ne întoarcem la casa noastră din Geneva!

Bătrânul se smulse din strânsoarea fetei şi se îndreptă către uşă, în pragul căreia zăpada se depunea cu fulgi mari.

— Nu pleca de lângă copiii tăi! strigă Aubert.

— De ce să mă întorc în locurile pe care viaţa mea le-a părăsit deja şi unde zace îngropată o parte din mine? întrebă cu tristeţe ceasornicarul.

— Sufletul tău nu a murit! zise grav călugărul.

— Sufletul meu? E adevărat, rotiţele lui sunt încă bune, dar... Îl simt bătând la intervale de timp egale.

— Sufletul tău nu este material! Sufletul tău este nemuritor! spuse cu tărie călugărul.

— Da, ca şi gloria mea... Dar ea se află închisă în castelul Andernatt şi vreau să o văd din nou!

Călugărul îşi făcu semnul crucii. Scholastique aproape că leşinase. Aubert o ţinea în braţe pe Gerande.

— Castelul Andernatt este locuit de un blestemat, spuse călugărul, care nu se închină în faţa crucii!

— Nu te duce, tată!

— Îmi vreau sufletul! Îmi aparţine!

— Opriţi-l pe tatăl meu! strigă Gerande.

Dar bătrânul trecuse pragul şi ieşise în noapte, strigând:

— Sufletul meu e al meu!

Gerande, Aubert şi Scholastique se repeziră după el. Mergeau pe cărări impracticabile, pe care meşterul Zacharius umbla ca uraganul, împins de o forţă irezistibilă. Zăpada stârnită în jurul lor îi ascundea vederii.

Trecând prin faţa capelei ridicate în memoria masacrului legiunii tebane, Gerande, Aubert şi Scholastique făcură repede semnul crucii, dar nu şi meşterul Zacharius.

În sfârşit, ajunseră în satul Evionnaz. Era un cătun pierdut în mijlocul pustietăţii. Bătrânul trecu repede de el. O luă la stânga şi se îndreptă către prăpăstiile peste care se ridică acei Dents-du-Midi, muşcând din cer cu vârfurile lor ascuţite.

Curând o ruină întunecată ca stânca pe care se afla, se înălţă în faţa lui.

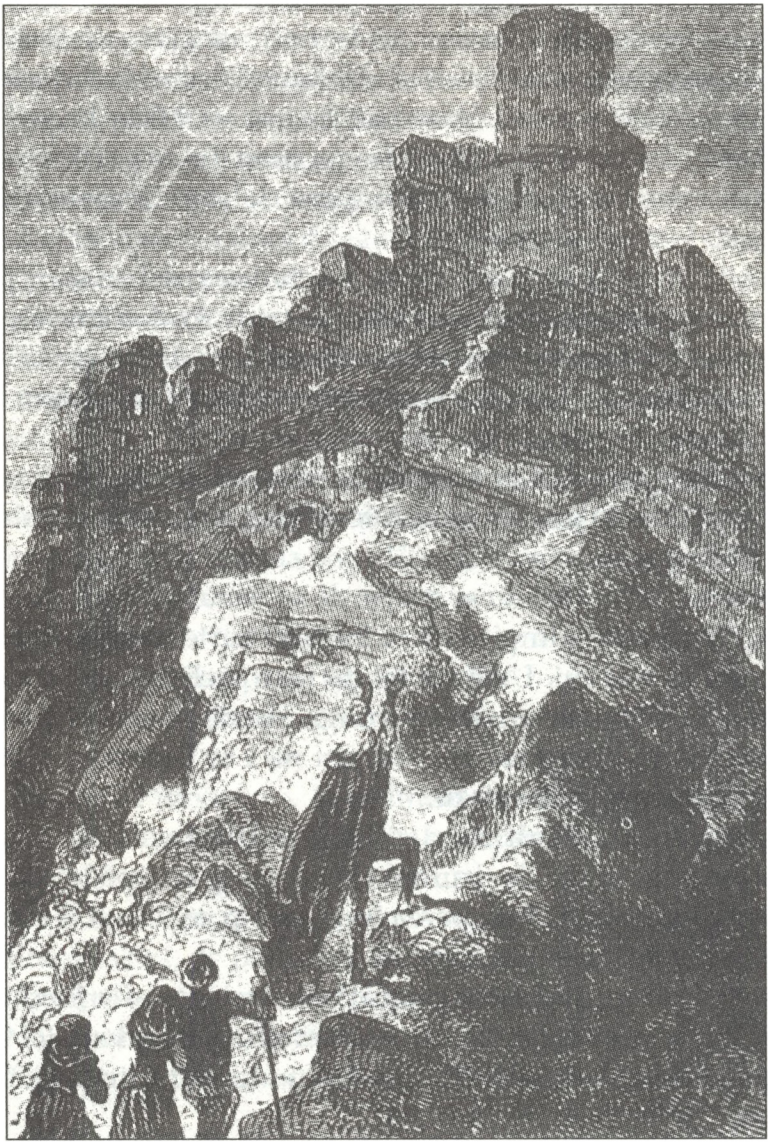

– Acolo e! Acolo! strigă el.

— Acolo e! Acolo! strigă el, reluându-şi fuga nebunească.

În acea perioadă, castelul Andernatt nu mai era decât o ruină. Un turn gros, uzat, parţial dărâmat, îl domina şi părea să ameninţe cu căderea sa pinii bătrâni, ce se aflau la picioarele sale. Vastele îngrămădiri de pietre nu erau deloc plăcute privirii. Printre acestea se găseau şi o mulţime de săli dărâmate şi pline de vipere.

O uşiţă strâmtă şi joasă, ce se deschidea spre un şanţ plin de dărâmături, permitea accesul către castelul Andernatt. Ce locuitori trecuseră pe acolo? Nu se ştia. Fără îndoială vreun baron, pe jumătate tâlhar, pe jumătate senior. Baronului îi succedară bandiţii, care fuseseră spânzuraţi chiar în acele locuri.

Legenda spunea că, în nopţile de iarnă, necuratul îşi desfăşura orgiile tradiţionale peste prăpăstiile adânci, în care se pierdea umbra acelor ruine.

Meşterul Zacharius nu se sperie de aspectul lor sinistru. Ajunse la uşiţă. Nimeni nu-l împiedică să intre. O curte mare şi întunecată se întindea în faţa lui. Urcă un fel de plan înclinat, care-l conduse spre unul dintre acele coridoare lungi, ale căror arcade păreau să sfărâme ziua cu greutatea lor. Nimeni nu i se împotrivi. Gerande, Aubert, Scholastique îl urmau.

Ca şi cum ar fi fost condus de o mână invizibilă, meşterul Zacharius părea sigur de drumul ales şi mergea repede. Ajunse la o uşă veche, care cedă la puterea lui, în timp ce liliecii îi zburau în cercuri oblice pe deasupra capului.

O sală imensă, mai bine păstrată ca altele, se afla înaintea lui. Panouri înalte şi sculptate acopereau pereţii, pe care larvele, vampirii, şerpii păreau să se agite confuz. Câteva ferestre, lungi şi înguste, se înfiorau de furtuna dezlănţuită.

Ajuns în mijlocul sălii, meşterul Zacharius scoase un strigăt de bucurie.

Pe un suport de fier prins de perete se afla orologiul în care se situa toată viaţa lui. Capodopera fără egal reprezenta o catedrală romană veche, cu contraforturi din fier forjat şi o clopotniţă grea,

unde se situa o sonerie întreagă pentru toate slujbele bisericeşti: mesă, vecernie şi altele.

Deasupra uşii catedralei, care se deschidea când venea ora acelor slujbe, era găurită o rozasă în centrul căreia se mişcau două ace şi a cărei arhivoltă reproducea cele douăsprezece ore ale cadranului, sculptate în relief. Între uşă şi rozasă, după cum povestise bătrâna Scholastique, o maximă legată de folosirea fiecărei clipe din zi apărea pe cadrul de cupru.

Meşterul Zacharius reglase odinioară acea succesiune de mecanisme cu o răbdare creştinească, astfel că orele pentru rugăciune, muncă, masă, recreere şi odihnă se înşiruiau conform disciplinei religioase.

Beat de bucurie, ceasornicarul voi să pună mâna pe acel orologiu, când un râs îngrozitor izbucni în spatele lui.

Se întoarse şi, la lumina unei lămpi, îl recunoscu pe bătrânelul din Geneva.

— Dumneata aici? se miră el.

Fetei îi fu frică. Se lipi de logodnicul ei.

— Bună ziua, meştere Zacharius, zise monstrul.

— Cine eşti?

— Seniorul Pittonaccio, la ordinele dumitale! Ai venit să mi-o dai de soţie pe fiica ta! Ţi-ai amintit cuvintele mele: „Gerande nu se va mărita cu Aubert."

Tânărul ceasornicar se aruncă asupra lui Pittonaccio, care îi scăpă dintre mâini, de parcă era o umbră.

— Opreşte-te, Aubert! zise meşterul Zacharius.

— Noapte bună, spuse Pittonaccio şi dispăru.

— Tată, strigă Gerande, să fugim din locurile astea blestemate! Tată!

Dar meşterul Zacharius nu se mai găsea acolo. Urmărea, pe la diverse etaje, fantoma lui Pittonaccio. Scholastique, Aubert şi Gerande rămăseseră în imensa sală. Fata se prăbuşise pe un jilţ din piatră. Bătrâna servitoare îngenunchease lângă ea şi se ruga.

Aubert, în picioare, îşi păzea logodnica. Luciri slabe şerpuiau

prin întuneric, iar liniştea nu era întreruptă decât de munca micilor animale ce ronţăiau lemnele vechi şi al căror zgomot marca timpul prin „orologiul morţii".

În zori, se aventurară toţi trei pe scările nesfârşite, ce se găseau printre mormanele de pietre. Timp de două ceasuri, rătăciră astfel fără să dea peste vreo fiinţă vie, neauzind decât ecoul îndepărtat răspunzând strigătelor lor. Când se găseau la o sută de picioare sub pământ, când dominau munţii sălbatici de pe înălţimi.

Reveniră, până la urmă, în marea sală în care se aflaseră în acea noapte cumplită. Nu mai era goală. Meşterul Zacharius şi Pittonaccio vorbeau între ei, unul în picioare, dar ţeapăn ca un cadavru, celălalt culcat pe o mare masă de marmură.

Văzând-o pe Gerande, meşterul Zacharius se duse la ea, o luă de mână şi o conduse la Pittonaccio, spunându-i:

— Iată-ţi stăpânul şi seniorul, fiica mea! Gerande, el e soţul tău!

Fata se înfioră.

— Niciodată! Niciodată nu se va întâmpla una ca asta! urlă Aubert. Gerande e logodnica mea

— Niciodată! suspină ea, ca un ecou.

Pittonaccio izbucni în râs.

— Vreţi să mor? strigă bătrânul ceasornicar. Acolo, în acest orologiu, ultimul care încă mai funcţionează dintre toate cele făcute de mine, se află întemniţată viaţa mea şi necunoscutul acesta mi-a zis: „După ce mi-o vei da de soţie pe fiica ta, ceasul va fi al tău." El îl poate zdrobi şi arunca în neant! Vai, fiica mea! Nu mă mai iubeşti?

— Tată! strigă Gerande, venindu-şi în fire.

— Dacă ai şti cât sufăr departe de esenţa existenţei mele! continuă bătrânul. Poate că voi repara acest orologiu. Poate că a fost lăsat să i se uzeze arcurile, să i se ruginească rotiţele. Dar acum, cu mâinile mele îl voi repara, ca să nu pier eu, cel mai mare ceasornicar din Geneva! Iată, fata mea, ácele sale nu mai avansează cu precizie! În curând, va suna ora cinci. Ascultă cu atenţie şi vezi ce maximă ţi se va ivi în faţă!

Orologiul bătu de cinci cu un zgomot ce răsună dureros în sufletul fetei, care văzu aceste cuvinte, scrise cu litere înroşite în foc:

Nu trebuie să mănânci fructe din pomul ştiinţei.

Aubert şi Gerande se priviră uimiţi. Nu mai erau dictoanele ortodoxe ale unui ceasornicar catolic! Necuratul trecuse pe acolo! Dar meşterul Zacharius nu luă în seamă asta, ci continuă:

— Mă auzi, fiica mea? Încă trăiesc! Ascultă-mi respiraţia! Iată că sângele îmi umblă prin vene... Doar nu vrei să-ţi ucizi tatăl şi să-l accepţi pe necunoscutul acesta drept soţ al tău, ca să ajung nemuritor şi, în sfârşit, la fel de puternic precum Dumnezeu!

Auzind vorbele acelea necugetate, bătrâna Scholastique îşi făcu semnul crucii, iar Pittonaccio urlă de bucurie.

— Gerande, vei fi fericită alături de el! Necunoscutul acesta este chiar Timpul! Existenţa îţi va fi reglată cu maximă precizie. Gerande, pentru că ţi-am dat viaţă, dă-mi şi tu viaţă!

— Trebuie să-mi salvez tatăl, zise Gerande, apoi leşină.

— Pittonaccio, e a ta! strigă meşterul Zacharius. Acum, ţine-te de cuvânt!

— Iată cheia acestui orologiu, replică oribilul personaj.

Meşterul Zacharius luă cheia cea lungă, ce părea o năpârcă, şi alergă spre orologiu, pe care se apucă să-l întoarcă foarte repede. Scârţâitul arcului îl enerva. Bătrânul ceasornicar îl întorcea mereu, fără ca mâna să i se oprească, şi se părea că mişcarea de rotaţie era independentă de voinţa lui.

Îl întorcea astfel tot mai repede, cu stranii contorsionări, până ce obosi peste măsură.

— L-am întors pentru un secol! exclamă el.

Aubert ieşi din sală ca un nebun. După mai multe ocoluri, găsi poarta castelului şi o luă la goană pe câmp. Se întoarse la Schitul Notre-Dame şi vorbi cu sfântul călugăr cu atâta disperare, încât acesta acceptă să vină cu el la castelul Andernatt.

Dacă, în acele momente de groază, Gerande n-a plâns, aceasta s-a datorat faptului că nu mai avea lacrimi în ochi.

Meşterul Zacharius nu plecase încă din uriaşa sală. În fiecare minut asculta bătăile regulate ale vechiului orologiu.

Când sună de zece, spre groaza servitoarei Scholastique, pe cadranul său apărură aceste cuvinte:

Omul poate deveni egalul lui Dumnezeu.

Nu doar că bătrânul nu era zguduit de acele maxime necugetate, dar le şi citea în delir şi accepta acele idei orgolioase, în vreme ce Pittonaccio se învârtea în jurul său.

Căsătoria trebuia încheiată până la miezul nopţii. Gerande, aproape lipsită de viaţă, nu mai vedea, nici nu mai auzea. Tăcerea era sfâşiată doar de cuvintele bătrânului şi de hohotele de râs ale lui Pittonaccio.

Bătu ora unsprezece. Meşterul Zacharius tresări şi un glas puternic îi citi această blasfemie:

Omul trebuie să fie sclavul ştiinţei, pentru care
să-şi sacrifice părinţii şi familia.

— Da! urlă el. Nimic nu este mai important pe lume ca ştiinţa!

Acele şerpuiau pe cadranul de fier cu şuierături de viperă şi orologiul începu să ticăie mai grăbit.

Meşterul Zacharius tăcea!... Se prăbuşise pe jos, horcăia, şi din pieptul său chinuit nu ieşeau decât aceste cuvinte întrerupte:

— Viaţa!... Stiinţa!...

Scena aceea avea noi martori: călugărul şi Aubert. Meşterul Zacharius zăcea pe podea. Gerande, aflată lângă el, mai mult moartă decât vie, se ruga.

Deodată se auzi un zgomot sec, asemeni celui care precede bătaia orei.

Meşterul Zacharius se ridică.

— Miezul nopţii! urlă el.

Călugărul întinse mâna spre orologiul vechi şi acesta nu mai bătu de miezul nopţii!

Meşterul Zacharius strigă înfiorător, atunci când se iviră aceste cuvinte:

Cine încearcă să fie egalul lui Dumnezeu va fi blestemat pe veci!

Vechiul orologiu plesni cu un zgomot asurzitor, iar arcul său începu să sară prin sală. Bătrânul se ridică, alergă după el, căutând în zadar să-l prindă, strigând:

Meşterul Zacharius se prăbuşi pe spate. Murise.

— Sufletul meu! Sufletul meu!

Arcul sărea prin fața sa, când într-o parte, când în alta, iar el nu izbutea să-l prindă.

Până la urmă îl prinse Pittonaccio, care, după ce spuse un blestem cumplit, dispăru în pământ.

Meşterul Zacharius se prăbuşi pe spate. Murise.

Trupul ceasornicarului fu îngropat printre crestele de la Andernatt. După aceea, Aubert şi Gerande reveniră la Geneva şi, în lungii ani pe care Dumnezeu li-i dăruiră, se străduiră să răscumpere prin rugăciuni sufletul blestemat al meşterului Zacharius.

Cuprins

MEŞTERUL ZACHARIUS

Capitolul I
O noapte de iarnă ... 177
Capitolul II
Orgoliul şi ştiinţa ... 186
Capitolul III
O vizită ciudată ... 193
Capitolul IV
Biserica Saint-Pierre ... 202
Capitolul V
Ora morţii ... 209